

10. Шумило М.М. Міжнародні стандарти в сфері соціального захисту / М. М. Шумило // Університетські наукові записки. – 2012. – № 3. – С. 243-249.
11. Загальна декларація прав людини: Декларація ООН від 10.12.1948р.// Електронний ресурс. Режим доступу : [http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995\\_015](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015).
12. Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права: Пакт ООН від 16.12.1996р.// Електронний ресурс. Режим доступу: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995\\_042](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_042).
13. Про ратифікацію Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародного пакту про громадянські і політичні права: Указ Президії Верховної Ради УРСР від 19.10.1973 р.// Електронний ресурс. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2148-08>.
14. Конвенція про права дитини: Конвенція ООН від 20.11. 1989р. // Електронний ресурс. Режим доступу: [http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995\\_015](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015).
15. Про ратифікацію Конвенції ООН про права дитини: Постанова Президії Верховної Ради Української РСР від 27.02. 1991р.№789-ХІІ//Відомості Верховної Ради Української РСР. 1991.№13.Ст. 145.
16. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю: Конвенція ООН від 13.12.2006р.//Електронний ресурс: Режим доступу: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995\\_g71](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_g71).
17. Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї: Закон України від 16. 12. 2009 р. №1767-VI// Відомості Верховної Ради України. 2010. №9.Ст.77.
18. Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 21.11. 2002р. №228-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. №3. Ст.12.
19. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03. 2004р. №1629-IV // Відомості Верховної Ради України. 2004. №29. Ст.367.
20. Костюк В.Л. Конвенція ООН про права інвалідів у контексті подальшого розвитку національного законодавства: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kvlnpa.pdf>.
21. Мельник В.П. Тенденції імплементації Конвенції ООН про права інвалідів в новітніх умовах сьогодення: проблеми та перспективи/В.П. Мельник//Журнал східноєвропейського права. – 2015. – № 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2015/04/melnyk\\_14.pdf](http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2015/04/melnyk_14.pdf).

УДК 342.81

**Палагицька Г. С.,**  
аспірант Харківського національного  
університету внутрішніх справ

### ЗАГАЛЬНЕ ВИБОРЧЕ ПРАВО В СИСТЕМІ ЗАСАД ВИБОРЧОГО ПРАВА

*Загальне виборче право займає основоположне місце у системі принципів сучасного виборчого права, є фундаментом правового регулювання всього виборчого процесу та визначає межі, в рамках яких функціонує механізм виборчих правовідносин.*

*Закріплення принципу загальності є необхідною передумовою забезпечення проведення виборів. Необхідність застосування загального виборчого права зумовлена історичним розвитком суспільства, результатом якого стала вимога щодо закріплення демократичних способів*

формування представницьких органів державної влади та органів місцевого самоврядування, базисом якого і виступає загальне виборче право.

Ігнорування принципу загальності в процесі виборів фактично нівелює справедливість реалізації права обирати та бути обраним і, як наслідок, ставить під сумнів легітимність виборів і демократичний розвиток держави.

**Ключові слова:** загальне виборче право, вибори, волевиявлення, демократія, голосування, виборчі цензи.

*Всеобщее избирательное право занимает основополагающее место в системе принципов современного избирательного права, является фундаментом правового регулирования всего избирательного процесса и определяет границы, в рамках которых функционирует механизм избирательных правоотношений.*

*Закрепление принципа всеобщности является необходимым условием обеспечения проведения выборов. Необходимость применения всеобщего избирательного права обусловлено историческим развитием общества, результатом которого стало требование по закреплению демократичных способов формирования представительных органов государственной власти и органов местного самоуправления, базисом которого и выступает всеобщее избирательное право.*

*Игнорирование принципа всеобщности в процессе выборов фактически нивелирует справедливость реализации права избирать и быть избранным и, как следствие, ставит под сомнение легитимность выборов и демократическое развитие государства.*

**Ключевые слова:** всеобщее избирательное право, выборы, волеизъявление, демократия, голосования, ценз.

*Universal suffrage occupies a fundamental place in the system of principles of modern electoral law, which is the basis of legal regulation of the entire electoral process and defines the boundaries where the mechanism of electoral legal relations operates.*

*Consolidation of the generality principle is necessary precondition for guaranteeing the elections. The need to apply the universal suffrage is due to the historical development of society, the result of which was the demand to consolidate democratic ways of the formation of representative agencies of state authority and local self-government agencies, the basis of which is the universal suffrage.*

*Ignoring the generality principle in the process of elections actually negates the fairness in the realization of the right to elect and be elected and as a result makes doubts about the legitimacy of elections and democratic development of the country.*

**Key words:** universal suffrage, elections, declaration of will, democracy, voting, electoral qualifications.

**Постановка проблеми.** Одним із основоположних аспектів формування концепції національного виборчого права є дослідження системи його засад, як вихідних параметрів, у межах яких здійснюється правове регулювання електоральних відносин різного рівня та з'ясування місця і ролі кожного із утворюючих цю систему принципів. Значення цих принципів полягає також у тому, що вони одночасно виступають своєрідним вектором, який визначає спрямованість подальшого розвитку і вдосконалення виборчого права [1, с. 41].

У контексті здійснюваного дисертаційного дослідження нас, у першу чергу, цікавить загальне виборче право як складова системи засад виборчого права з метою формування у подальшому теоретичних положень і конкретних рекомендацій для вдосконалення, виборчого законодавства України та покращення можливостей його практичного застосування.

**Актуальність статті** підтверджується потребою формування в Україні реальних механізмів народовладдя як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях.

**Метою дослідження** є з'ясування практичних аспектів застосування загального виборчого права як в Україні, так і за кордоном та встановлення значення цього правового інституту для здійснення реальної демократії.

**Стан дослідження.** Проблематикою дослідження принципу загального виборчого права і, зокрема, принципів виборів в цілому займалися такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені як Т. Астахова, М. Баймуратов, А. Денисов, Ю. Ключковський, В. Комарова, А. Лавринович, О. Марцеляк, Л. Осадча, В. Погорілко, Б. Райковський, В. Шаповал та ін.

Однак їх дослідження здебільшого носять фрагментарний характер, а тому запропоновані вказаними вченими підходи до систематизації принципів виборчого права вимагають узагальнення, а зазначений принцип – проведення фундаментального і системного дослідження.

**Виклад основного матеріалу.** Принципи виборчого права – це ті умови його визнання та реалізації, дотримання яких на виборах робить ці вибори дійсно народним волевиявленням. І навпаки – порушення цих принципів підриває легітимність виборів, а отже, й виборних органів влади та самоврядування [2, с. 144].

Традиційно у вітчизняному законодавстві та практиці його застосування, а також у законодавстві більшості зарубіжних країн, як вихідні принципи виборчого права проголошуються загальність виборів, рівність, пряма чи непряма участь виборців у формуванні представницьких органів і в обранні посадових осіб, таємне голосування. Наприклад, ст. 10 Конституції Болгарії 1991 р. проголошує, що «вибори, загальнонаціональні та місцеві референдуми проводяться на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні» [3]. Такі самі принципи закріплені також у ч. 2 ст. 3 Конституції Франції, у котрій зазначається, що голосування може бути прямим або непрямым відповідно до умов, передбачених законодавством, і що воно (голосування) завжди є загальним, рівним і таємним [4, с. 95].

Такі міжнародно-правові документи, як Загальна декларація прав людини 1948 р. (ч. 1 та 3 ст. 21) [5], Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1973 р. (п. п. а, б ст. 25) [6], Кодекс належної практики у виборчих справах 2002 р. [7] визначають, що вибори мають проводитись на основі загального і рівного виборчого права при таємному голосуванні і забезпечувати свободу волевиявлення виборців.

Закріплення зазначених принципів на міжнародному рівні та їх відображені в національному законодавстві свідчить про універсальність їх характеру, важливість їх реалізації для підтримки сучасних демократичних систем та забезпечення формування легітимних органів влади. У зазначеному контексті також цілком слушною видається думка, що принципи виборчого права, що містяться у міжнародних угодах, є основою сучасної виборчої системи, а їхнє порушення підриває легітимність державної влади [8, с. 282].

Водночас, закріплення зазначених принципів проведення виборів на найвищому конституційному рівні додатково підтверджує важливість їх дотримання при проведенні різних видів виборів в державі. Частиною 1 ст. 71 Конституції України та спеціальними законами про вибори зазначені принципи визначені основними засадами проведення виборів в Україні.

Так, ст. 71 Конституції України визначено, що вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Виборцям гарантується вільне волевиявлення [9]. Аналогічні норми містяться у спеціальних виборних законах. Згідно з ч. 1 ст. 2 Закону України «Про місцеві вибори», місцеві вибори є вільними та відбуваються на основі гарантованого Конституцією України та цим Законом загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування [10]. Частиною 2 ст. 1 Закону України «Про вибори народних депутатів України» встановлено, що народні депутати України обираються громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування [11]. Президент України обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого

виборчого права шляхом таємного голосування (ч. 1 ст. 1 Закону України «Про вибори Президента України») [12].

Проголошення принципів загального, рівного, прямого виборчого права при таємному голосуванні та принципу вільних виборів, як основи виборчого права, свідчить про декларування демократичного підходу до формування органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні, а отже є вагомою передумовою розвитку засад народовладдя в державі та демократичності конституційного ладу в цілому. У зв'язку з цим, для визначення змісту та місця загального виборчого права в системі принципів виборчого права пропонуємо розглянути універсальну систему принципів виборів, яка складається саме з перелічених вище.

Що стосується принципу вільних виборів, то Кодексом належної практики у виборчих справах 2002 р. (пп. С п. 3.1. та пп. І, її п. 3.2) встановлено, що вільне голосування передбачає свободу виборців формувати свою думку [7]. При цьому варто звернути увагу на те, що виборчі закони України одночасно оперують визначеннями таких категорій, як добровільність участі у виборах і свобода волевиявлення при голосуванні.

Стаття 5 Закону України «Про вибори Президента України» встановлює, що участь громадян України у виборах Президента України є добровільною. Ніхто не може бути примушений до участі чи неучасті у виборах. Аналогічна норма міститься і в ст. 5 Закону України «Про вибори народних депутатів України» та ч. 1 ст. 6 «Про місцеві вибори» стосовно цих видів виборів.

Разом із тим, ч. 1 та 2 ст. 6 Закон України «Про вибори Президента України», ч. 1 та 2 ст. 6 Закон України «Про вибори народних депутатів України» та ч. 2 та 3 ст. 6 Закону України «Про місцеві вибори» встановлено, що вибори є вільними. Виборцям забезпечуються умови для вільного формування своєї волі та її вільного виявлення при голосуванні. Застосування насильства, погроз, обману, підкупу чи будь-яких інших дій, що перешкоджають вільному формуванню та вільному виявленню волі виборця, забороняється. Отже, на наш погляд, добровільність зумовлює вільне волевиявлення виборців, що має зовнішній вираз і проявляється та стосується саме участі чи неучасті особи у виборах. Водночас, закріплення вільності виборів є умовою забезпечення можливості вільного формування волі виборця та її реалізації шляхом вибору того чи іншого кандидата та/або політичної сили під час голосування.

Те, що однією із складових частин вільних виборів, окрім формування волі, законотворцем визначається ще й вільне волевиявлення під час голосування, взаємопов'язує добровільність участі у виборах та вільне волевиявлення під час цих виборів. Адже фактично, добровільне прийняття участі особою у голосуванні (здійснення активної дії) не досягне демократичної мети виборів, якщо при цьому особа не буде забезпечена можливістю вільно сформулювати та реалізувати свою волю шляхом голосування за обраного нею кандидата і навпаки.

Враховуючи положення зазначених норм, вважаємо, що і добровільність участі громадян України у виборах, і вільність формування та волевиявлення є складовими принципу вільних виборів, адже сам примус до участі або неучасті у виборах впливає на волевиявлення і, як наслідок, на результат виборів в цілому.

Що стосується рівності виборчого права, то для громадян це означає однакову можливість впливати на результати виборів. Вона досягається, по-перше, наданням кожному виборцю одного голосу і, по-друге, вимогою організації виборчих округів, однакових за кількістю виборців, щодо виборів до кожного представницького органу (палати) [4, с. 96-97]. Цей принцип є наслідком і одним з проявів конституційно-гарантованої рівноправності громадян. Принцип рівності виборчого права можна звести до формули: «одна людина – один голос» [2, с. 147].

Крім того, як вірно зазначає В. Є. Чіркін, рівне виборче право – це, крім рівних можливостей виборців впливати на результати виборів, ще й однакові можливості бути обраним у відповідності до закону. У зв'язку з цим, для того, щоб виборче право було рівним у повній мірі, закон повинен встановлювати однакові вимоги до порядку висунування кандидатів, ведення ними

передвиборної агітації та визначення результатів виборів [13, с. 197-198]. Отже, зазначений принцип має прояви як під час реалізації пасивного, так і активного виборчого права.

Кодекс належної практики у виборчих справах 2002 р. (п. 2.1, пп. а п 2.3) визначає, що під рівністю виборчих прав розуміють рівність прав при голосуванні, тобто кожен виборець має один голос, а у разі, коли виборча система передбачає наявність у виборців більше одного голосу, кожен виборець має рівну кількість голосів. Рівність можливостей передбачає, що всім партіям і кандидатам мають бути гарантовані рівні можливості, що має на увазі безстороннє ставлення органів державної влади [7].

На наш погляд, у цьому аспекті не можна розмежувати поняття «рівність виборчих прав» та «рівність можливостей». Як уже зазначалося, само по собі виборче право в суб'єктивному сенсі відноситься як до активного, так і до пасивного виборчого права. Отже, вільність виборчого права стосується як виборців, так і кандидатів на виборні посади. Крім цього, рівність при реалізації пасивного виборчого права не обмежується тільки наданням рівних можливостей партіям і кандидатам, а саме безстороннім ставленням органів державної влади. Кандидати на виборні посади також мають бути наділені рівними правами щодо реалізації свого пасивного виборчого права, зокрема, мати рівні права на висування у якості кандидата, на проведення агітаційних заходів, на оскарження результатів голосування тощо. Фактично, рівні можливості це є практичною реалізацією встановлених рівних прав.

Стосовно принципу таємного голосування, то цей принцип необхідний для забезпечення виборцеві повної свободи волевиявлення на виборах. Тому конституції всіх без виключення демократичних зарубіжних країн проголошують цей принцип [4, с. 98].

Згідно з принципом таємного голосування, зовнішній нагляд і контроль за волевиявленням виборця не здійснюється. Сенс його в тому, щоб гарантувати повну свободу цього волевиявлення, що забезпечується тим, що виборець заповнює виборчі бюлетені в закритій для сторонніх поглядів кабіні [2, с. 147].

Кодекс належної практики у виборчих справах (пп. А, б п. 4) визначає, що для виборців таємне голосування є не тільки правом, але й обов'язком, невиконання якого має каратись шляхом визнання недійсним виборчого бюлетеня, зміст якого став відомий іншим. Голосування має здійснюватися особисто. Сімейне голосування або будь-які інші форми контролю одним виборцем за волевиявленням іншого мають бути заборонені [7].

Частина 1 ст. 7 Закону України «Про вибори Президента України», ст. 7 Закону України «Про вибори народних депутатів України» та ст. 7 Закону України «Про місцеві вибори» визначають, що голосування на всіх виборах є таємним: контроль за волевиявленням виборців забороняється. Фотографування, відеофіксація в будь-який спосіб результатів волевиявлення виборців в кабіні для таємного голосування, а також демонстрація виборцем результатів волевиявлення у приміщенні для голосування забороняються і є порушенням таємниці голосування.

Отже, заборонений не тільки зовнішній контроль за волевиявленням виборця та розголошення відомостей, які дають можливість встановити зміст волевиявлення конкретного виборця, а й демонстрація виборцем результатів волевиявлення у приміщенні для голосування є порушенням принципу таємного голосування.

У цьому аспекті дискусійним є питання заборони виборцю за власним бажанням демонструвати результатів волевиявлення, адже виборець може виявити бажання явно продемонструвати свій вибір. Але зазначена заборона, з урахуванням її розповсюдження на приміщення для голосування, на наш погляд, є доречною і виправданою, оскільки вона може носити агітаційний характер, що заборонено у день голосування. Фактично, такі дії опосередковано можуть спричинити порушення принципу вільних виборів. У цьому контексті, встановлення заборони демонстрації виборцем результатів волевиявлення у приміщенні для

голосування є доцільним, адже направлено на попередження порушення іншого принципу виборчого права.

Разом із тим, така заборона має стосуватись виключно приміщень для голосування і не повинна поширюватись на вільне оголошення свого волевиявлення поза межами приміщення для голосування. Інакше це буде суперечити гарантованому у ст. 34 Конституції України праву особи на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань [1].

Таємне голосування має важливе значення для проведення демократичних виборів, адже дозволяє належним чином реалізувати принцип вільних виборів, розглянутий раніше. Заборона контролю над волевиявленням надає виборцю додаткову можливість здійснити вибір, керуючись виключно власними переконаннями, адже при цьому він володіє впевненістю щодо унеможливлення настання негативних наслідків для нього у зв'язку із здійсненим вибором. Крім того, заборона демонстрації волевиявлення запобігає впливу на волевиявлення інших виборців. У підсумку, цей принцип можна охарактеризувати ще і як спосіб забезпечення вільного голосування. Як вірно вважає І. Панкевич, таємне голосування є тим видом голосування, котрий унеможлиблює здійснення контролю на волевиявленням виборців [14, с. 199].

Стаття 4 Закону України «Про вибори Президента України», ст. 5 Закону України «Про місцеві вибори» та ст. 4 Закону України «Про вибори народних депутатів України» визначають, що всі види виборів в Україні є прямими. Громадяни України безпосередньо обирають Президента України, народних депутатів України, місцевих голів та депутатів місцевих рад.

Прямі вибори передбачають те, що виборець безпосередньо віддає свій голос за конкретного кандидата чи за список кандидатів. Виборці самі обирають своїх представників або партійний список. Варто зазначити, що за умов демократії прямі вибори є демократичнішими, ніж посередні та багатоступеневі, оскільки при останніх склад представницьких органів не відображає дійсного співвідношення сил між партіями [4, с. 97].

Прямі вибори – це безпосереднє обрання громадянами своїх представників до органів держави, окремих посадових осіб [12, с. 199]. Пряме (безпосереднє) виборче право означає право виборця обирати і обиратися безпосередньо у виборний орган або на виборну посаду [13, с. 147].

Цікаво, що поряд з категорією «прямі вибори», національні виборчі закони застосовують такий термін, як «особисте голосування». Так, відповідно до ст. 8 Закону України «Про вибори Президента України» кожний виборець голосує на виборах Президента України особисто. Голосування за інших осіб, а також передача виборцем права голосу будь-якій іншій особі забороняються. Аналогічне положення міститься в ст. 8 Закону України «Про місцеві вибори» та ст. 8 Закону України «Про вибори народних депутатів України». При цьому, допомога виборцю з особливими потребами, відповідно до його волевиявлення та в порядку, встановленому Законом, не вважається голосуванням замість цього виборця. Крім цього, ст. 86 Закону України «Про вибори народних депутатів України», ст. 77 Закону України «Про вибори Президента України» та ст. 78 Закону України «Про місцеві вибори» встановлено, що виборцю, який внесений до списку виборців на виборчій дільниці, але за віком, у зв'язку з інвалідністю чи за станом здоров'я не здатний пересуватися самостійно, дільнична виборча комісія надає можливість голосувати за місцем перебування цього виборця.

На наш погляд, принцип безпосередності (прямих виборів) містить дві складові, які доповнюють одна одну. По-перше, принцип безпосередності передбачає обрання кандидата чи політичної сили безпосередньо виборцем, тобто голос віддається саме за кандидата чи політичну силу, а не за особу, яка від певного громадянина чи кількості громадян робить вибір. По-друге, для забезпечення повної реалізації законодавчо визначеної системи прямих виборів необхідне закріплення саме особистого голосування. Крім того, здійснення голосування замість особи іншою особою, крім визначених законодавством випадків, не тільки порушує принцип прямих виборів, а й певним чином порушує принцип рівних виборів, адже одна особа отримує фактично декілька голосів, у той час як інша особа, за таких обставин, взагалі фактично позбавляється права голосу.

Як вірно зазначає І. Панкевич, особисте голосування означає самостійне прийняття виборцем рішення щодо власного голосу, а не кидання бюлетеня в урну. Воно тісно пов'язано з принципом таємності голосування, оскільки є важливим засобом забезпечення реалізації цього принципу. Особисте голосування також є гарантією прозорих та демократичних виборів, зменшуючи можливість маніпулювання виборчими бюлетенями у процесі підрахунку голосів [15, с. 173].

Отже, принцип безпосередності (прямих виборів) – це принцип виборчого права, який полягає в особистому голосуванні на виборах за кандидата та/або політичну силу, в результаті чого Президент України, народні депутати України, депутати місцевих рад, а також місцеві голови обираються безпосередньо особисто виборцями.

Що стосується принципу загальності, то Кодексом належної практики у виборчих справах (п. 1.1 п. 1) визначено, що загальне виборче право означає, в принципі, що кожна людина має право обирати й бути обраною. Однак це право може й, по суті, має бути обмежене певними умовами, такими, як вік, громадянство, ценз осілості, позбавлення права обирати й бути обраним на підставі визнання особи недієздатною через психічне захворювання за рішенням суду або засудження за тяжкі злочини [7].

Зазначені умови (виборчі цензи) не повинні бути обмеженнями у здійсненні громадянами права, а по суті є кваліфікуючими ознаками, які сприяють здійсненню виборчого права в суб'єктивному чи об'єктивному сенсі і є однаковими для всіх громадян. Ці умови є доцільними при певних виборах і саме це зумовлює недискримінаційність їх характеру.

Отже, принцип загального виборчого права – це універсальний принцип, який закріплює можливість приймати участь у виборах, як у якості виборця, так і в якості кандидата на певну посаду до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

У зазначеній системі принципів виборів можна цілком впевнено говорити про те, що принцип загальності є фундаментальним принципом, від якого залежить можливість реалізації інших принципів виборчого права.

Оскільки принцип загальності фактично пов'язаний із самою можливістю існування інституту виборів, адже саме наявність права обирати та бути обраним і забезпечує можливість проведення виборів, можна чітко встановити пряму залежність між виборами та принципом загальності. Цей взаємозв'язок простежується у такій формулі: «Є вибори – існує принцип загальності, немає принципу загальності – не можливо провести і вибори». Адже у будь-якому випадку для проведення виборів як мінімум необхідна наявність двох суб'єктів: виборця та кандидата (кандидатів), а без закріплення принципу загальності, без доступу громадян до участі у виборах, цих суб'єктів просто не існує. Ігнорування принципу загальності в процесі виборів фактично нівелює справедливість реалізації права обирати та бути обраним і, як наслідок, ставить під сумнів легітимність виборів і демократичний розвиток держави.

**Підсумовуючи** вищевикладене, варто зауважити, що закріплення принципу загальності є необхідною передумовою забезпечення проведення виборів. Зазначений принцип посідає виключне місце в системі принципів виборчого права та є базовим для всіх інших принципів виборчого права. Крім того, цей принцип взагалі забезпечує можливість виборам статись, зміст його закріплення, обмеження, які встановлені для реалізації загального виборчого права, тощо, – все це виконує функцію підвищення рівня демократичності проведення виборів та забезпечення його дотримання.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Яворський В. Принципи сучасного виборчого права України. *Вісник академії правових наук України*. 2002. № 3 (30). С. 40–50.
2. Демків Р. Я. Конституційне право України: курс лекцій. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 332 с.

3. Constitution of the Republic of Bulgaria. Prom. SG 56/13 Jul 1991. URL: [http://www.wipo.int/wipolex/ru/text.jsp?file\\_id=186559](http://www.wipo.int/wipolex/ru/text.jsp?file_id=186559) (дата звернення: 08.07.2018).
4. Конституційне право зарубіжних країн : Навч. посібник / В. О. Ріяка (керівник авт. кол.), В. С. Семенов, М. В. Цвік та ін.; за заг. ред. В. О. Ріяки. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 512 с.
5. Загальна декларація прав людини : резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року 217 А (III). *Офіційний вісник України*. 2008. № 93.
6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : указ Президії Верховної Ради Української РСР від 19 жовтня 1973 року № 2148-VIII. URL: [http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995\\_043/conv](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043/conv) (дата звернення: 04.03.2019).
7. Кодекс належної практики у виборчих справах : ухвалений Венеціанською комісією за демократію через право на 52-й сесії 30 жовтня 2002 року (CDL-AD (2002) 23 rev). URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2002\)023rev-ukr](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2002)023rev-ukr) (дата звернення: 04.03.2019).
8. Роль міжнародних стандартів виборчого права в реалізації принципів безпосередньої демократії. *Актуальні проблеми держави і права*. 2004. Вип. 22. С. 277–283
9. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141
10. Про місцеві вибори : Закон України. *Голос України*. 2015. № 143-144.
11. Про вибори народних депутатів України : Закон України. *Голос України*. 2015. № 143-144.
12. Про вибори Президента України : Закон України. *Голос України*. 2015. № 143-144.
13. Чиркин В.Е. Конституционное право зарубежных стран. М. : Юристъ, 1997. 568с.
14. Панкевич І. Принцип таємності голосування як гарантія вільних виборів : міжнародні стандарти та український досвід. *Вісник Львівського університету. Сер. : Міжнародні відносини*. 2012. Вип. 31. С. 198–207.
15. Панкевич І. Прямі вибори як принцип українського виборчого права. *Вісник Львівського університету. Сер. : Юридична*. 2013. Вип. 57. С. 169–178.

УДК 349.2

Парінов А.Б.,

*Здобувач кафедри правознавства Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*

## НАУКОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КОМПЕНСАЦІЙНИХ ВИПЛАТ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ

*У статті проаналізовано специфіку компенсаційних виплат у трудовому праві. Визначено сутність даного правового явища. Окреслено авторську наукову інтерпретацію компенсаційних виплат у трудовому праві.*

**Ключові слова:** компенсація, компенсаційні виплати, трудове право, трудове законодавство, працівник.

*В статье проанализирована специфика компенсационных выплат в трудовом праве. Определена сущность данного правового явления. Определено авторскую научную интерпретацию компенсационных выплат в трудовом праве.*

**Ключевые слова:** компенсация, компенсационные выплаты, трудовое право, трудовое законодательство, работник.